

6. Рэкамендацыі па паляпшэнні становішча

Рэкамендацыі дзяржаўным органам адносна практыкі разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях

1. *Суддзям пры разглядзе спраў аб адміністратыўных правапарушэннях неабходна дакладна прытрымлівацца ўсіх норм працэсуальнага заканадаўства. Да ўсіх адміністратыўных спраў трэба ставіцца адказна, як гэта прадугледжана заканадаўствам і Кодэкsem гонару суддзі.*
2. *Суддзям неабходна прытрымлівацца правіла аб абавязковым і поўным тлумачэнні ўсім удзельнікам судовага пасяджэння іх працэсуальных правоў у адпаведнасці з заканадаўствам. Пры гэтым суддзі павінны высвятляць, ці зразумелыя правапарушальніку яго праваў як удзельніка працэсу, і калі яму яго права не зразумелыя — тлумачыць дадаткова. Трэба таксама тлумачыць удзельнікам працэсу права адводу ў дачыненні да іншых удзельнікаў працэсу.*
3. *Суддзям трэба мець на ўвазе, што азнямленне з матэрыяламі справы — важная гарантываная выканання правоў грамадзянаў. Тому нельга прызнаць абгрунтаванай практыку, калі суддзі ставяцца да гэтага працэсуальнага права халатна, спасылаючыся на тое, што грамадзяне «ўсё роўна мелі магчымасць азнаёміцца з пратаколамі аб адміністратыўным правапарушэнні пры яго складанні».*
4. *Сакратары і канцыляры раённых судоў павінны сачыць за tym, каб выклік правапарушальніка на судовае пасяджэнне адбываўся ў прадугледжаным законам парадку. У прыватнасці, позвы павінны ўручачца правапарушальніку пад роспіс.*
5. *Суддзям падчас разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях неабходна прытрымлівацца правіла аб абавязковым аўшчэнні пратакола аб адміністратыўным правапарушэнні.*
6. *Суддзям трэба даваць адміністратыўна арыштаваным магчымасць пошуку адваката. Тому пры адкладанні справы для пошу-*

ку адваката правапарушальнікам апошні не мусіць быць у стане адміністрацыйнага затрымання.

7. *Суддзям* пры разглядзе адміністратыўных спраў неабходна прытрымлівацца ўстаноўленага заканадаўствам парадку апытація сведкаў і знаходжання сведкаў у будынку суда.
8. *Суддзям* неабходна адмовіцца ад правядзення групавых працэсаў (адначасовы разгляд справы ў дачыненні да некалькіх правапарушальнікаў падчас аднаго судовага пасяджэння) — у межах дзеючага КаAP 1984 года яны недапушчальныя як грубае парушэнне працэсуальных норм.
9. *Суддзям* — сённяшняя практика накіравання пратакола на дарашоўку ў выпадках, калі пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні мае хібы, з'яўляецца парушэннем духу права. У выпадках, калі, зыходзячы з матэрыялаў справы, няма дастатковых падстаў для прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці, суд мусіць прызнаваць асобу невінаватай. Пры гэтым орган, які склаў першапачатковы пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні, мае магчымасць надалей скласці новы пратакол па тым самым факце.
10. *Суддзям* неабходна пашырыць практику выкарыстання выпраўленчых работ у якасці адміністратыўных спагнанняў замест неабгрунтавана распаўсядженых цяпер арыштаў і штрафаў.
11. *Суддзям* пры разглядзе спраў аб адміністратыўных правапарушэннях варта паводзіцца сябе афіцыйна і карэктна, выконваць усе прынцыпы судаводства і перш за ўсё кіравацца ў сваіх дзеяннях прэзумпцыяй невінаватасці ў дачыненні да асобы, што прыцягваецца да адміністратыўнай адказнасці.
12. *Суддзям* у мэтах выканання права асоб, прыцягнутых да адміністратыўнай адказнасці, на абарону неабходна пашырыць магчымасці для ўдзелу ў адміністратыўных справах прадстаўнікоў правапарушальніка.
13. *Рэспубліканскай калегіі адвакатаў і судам* неабходна стварыць умовы, якія спрыяюць удзелу адвакатаў у разглядзе адміністратыўных спраў.

14. Пракуратуры неабходна павысіць увагу і нагляд за разглядам судамі краіны спраў аб адміністратыўных правапарушэннях, рэагаваць на выпадкі парушэння судамі працэсуальных норм падчас прыцягнення грамадзянаў да адміністратыўнай адказнасці ў парадку нагляду.
15. Пракуратуры неабходна заахвочваць супрацоўнікаў пракуратуры да непасрэднага нагляду за ходам адміністратыўных судовых працэсаў.
16. *Старшыням раённых судоў* у мэтах паляпшэння прававой падрыхтаванасці ўдзельнікаў адміністратыўнага працэсу мэтазгодна размяшчаць інфармацыю пра іх права на інфармацыйных дошках перад пакоямі суддзяў па адміністратыўных справах. Таксама ў будынках судоў мусіць быць размешчана ўся іншая інфармацыя, неабходная грамадзянам для належнага выканання іх правоў — дадзеныя пра час працы суда і прыёмныя гадзіны асобных суддзяў, час і месца пачатку ўсіх працэсаў, каардынаты органаў юстыцыі і юрыдычных кансультатаў, тэлефоны суда і тэлефоны даверу, іншая інфармацыя.
17. *Старшыням раённых судоў і суддзям* — адміністратыўныя справы павінны разглядацца толькі ў прыстасаваных памяшканнях, якімі з'яўляюцца спецыяльныя судовыя залі і належным чынам абсталяваныя пакоі ў асноўных будынках судоў. Разгляд спраў па-за межамі судовых будынкаў і ў іншых не-пристасаваных памяшканнях спрыяе парушэнням правоў грамадзянаў.
18. *Вярхоўнаму суду і абласным судам, органам пракуратуры* ўзмацніць нагляд за разглядам суддзямі раённых судоў адміністратыўных спраў.
19. *Вярхоўнаму суду* ў мэтах належнага выканання правоў грамадзянаў абагульніць практику выкарыстання судамі краіны Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях 1984 года і распрацаўваць рэкамендацыі па належным пераходзе да выкарыстання новага адміністратыўнага заканадаўства — Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях 2002 года і Працэсуальная-выканайчага кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях.

Рэкамендацыі Нацыянальнаму сходу Рэспублікі Беларусь па ўвядзенні ў Працэсуальна-выкананы кодэкс аб адміністратыўных правапарушэннях гарантый выканання права грамадзянаў на спрэвядлівае судовае разбіральніцтва, а таксама карэктроўкі некаторых норм Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях

1. Няведение сваіх правоў — вялікая проблема для беларускіх грамадзянаў. У тым ліку гэта асабліва харктэрна для асоб, што прыцягваюцца да адміністратыўнай адказнасці. Таму мэтазгодна, каб асобам, якія прыцягваюцца да адміністратыўнай адказнасці, адразу пры складанні пратакола аб адміністратыўным правапарушэнні выдавалася копія гэтага пратакола, зробленая пад капірку. Таксама важна, каб у гэтай копіі быў вызначаны змест правоў правапарушальніка.

Тому ў частку 2 артыкула 10.2 праекта ПВКаАП неабходна ўнесці палажэнне наступнага зместу: «*У пратаколе аб адміністратыўным правапарушэнні адлюстроўваюцца: ... пералік правоў і ававязкаў асобы, у дачыненні да якой складзены пратакол*». Таксама першы сказ часткі 5 дадзенага артыкула трэба выкласці ў наступнай рэдакцыі: «*Фізічнай асобе альбо прастаўніку юрыдычнай асобы, у дачыненні да якой вядзеца адміністратыўны працэс, копія пратакола ўручается пад роспись*».

2. Суддзі абмяжоўваюцца простым пералічэннем правоў правапарушальніка, ~~не высыяляюць~~, ці зразумелыя правапарушальнікам іх правы. Тому часта людзі не разумеюць тых правоў, што былі ім зачытаныя. Суддзі павінны тлумачыць правы больш падрабязна і дакладна. Тому варта пазначыць у ПВКаАП, што пасля азнямлення ўдзельнікаў працэсу з іх правамі суддзя павінен задаць пытанні: «Ці зразумелыя вам вашыя правы?» У выпадку, калі правапарушальнік кажа, што яму не зразумелыя некаторыя з зачытаных правоў, суддзя павінен дадаткова расцілумачыць змест і значэнне дадзеных правоў, механізм іх рэалізацыі.

Такім чынам, у артыкуле 10.6 ПВКаАП неабходна замацаваць наступнае палажэнне: «*Службовая асоба органа, што вядзе адміністратыўны працэс, ававязана расцілумачыць ўдзель-*

нікам адміністратыўнага працэсу іх правы, даведацца пра разуменне ўдзельнікамі адміністратыўнага працэсу іх правоў і забяспечыць магчымасць ажыццяўлення гэтых правоў».

3. Часам пры разглядзе адміністратыўных спраў адзначаецца няўважлівае і халатнае стаўленне суддзяў да гэтай катэгорыі спраў. Гэта з'яўляецца недапушчальным, паколькі адбываецца прафанацыя судаводства, падае аўтарытэт правасуддзя, парушаюцца права грамадзянаў. Таму трэба пашырыць удзел пракурораў у разглядзе адміністратыўных спраў. Пракуратура як орган, які ажыццяўляе агульны нагляд за станам законнасці ў дзяржаве, павінна сачыць за выкананнем правоў грамадзянаў падчас разгляду адміністратыўных спраў у судах. Таму трэба ўключыць у ПВКаAP палажэнне пра тое, што *разгляд адміністратыўных правапарушэнняў, за здзяйсненне якіх прадугледжаны адміністратыўны арышт, адбываецца з удзелам пракурора альбо ў прысутнасці пракурора* (артыкул 2.15 праекта ПВКаAP, частка 2).
4. Згодна з агульным правілам, тэрмін адміністратыўнага затрымання не можа перавышаць трох гадзін. Аднак дзеючы КаAP 1984 года прадугледжвае ў некаторых выпадках і больш працяглае адміністратыўнае затрыманне да разгляду справы судом, фармальна не абмяжоўваючы яго тэрмін. Выпадкі, калі грамадзянаў трymаюць у стане адміністратыўнага затрымання больш за трох гадзін (да суда) з'яўляюцца недапушчальнымі. Існуе че ў праекце ПВКаAP (артыкул 8.3, частка 2) палажэнне, якое дазваляе затрымліваць на тэрмін да сарака восьмі гадзін асоб, што падазраюцца ў здзяйсненні адміністратыўных правапарушэнняў, за якія прадугледжаны адміністратыўны арышт альбо дэпартыяцыя, з'яўляюцца недапушчальнымі. Паколькі ў гэтым выпадку на двое сутак затрымліваецца асоба, не прызнаная права-парушальнікам, то пасля вынясення апрайдальнага рашэння суда па справе ў гэтай асобы будзе права патрабаваць кампенсацыі тэрміну неабгрунтаванага затрымання.

Таму ў частку 2 артыкула 8.3 ПВКаAP трэба ўвесці палажэнне наступнага зместу: *«На тэрмін больш за трох гадзін, але не болей як на 48 гадзін і не болей як да часу перадачы матэрыялаў справы ў суд могуць быць затрыманыя: 1) фізічная асо-*

ба, што здзейсніла адміністратыўнае правапарушэнне, за якое ў якасці адміністратыўнага спагнання прадугледжаны адміністратыўны арышт, дэпартыя...»

Акрамя таго, улічваючы, што асоба, затрыманая, напрыклад, увечары ў пятніцу, можа чакаць суда ажно да пачатку працы суда ў панядзелак, дадзеная норма пра 48-гадзінны тэрмін патрабуе ўвесці пасаду *дзяжурных суддзяў*, якія будуть разглядаць справы па выходных днях. У існуючым праекце ПВКаAP дадзеное пытанне не адлюстравана.

5. Адміністратыўна затрыманы мае права на пошук адваката для сваёй абароны. Таму тэкст часткі 2 артыкула 4.5 праекта ПВКаAP трэба дапоўніць часткай наступнага зместу: «*Адміністратыўна затрыманаму прадастаўляеца магчымасць бесперашкоднага пошуку адваката для сваёй абароны*». Таксама для недапушчэння выпадкаў, калі адміністратыўнае затрыманне прыцягваеца і падчас разгляду справы судом, артыкул 4.5 варта дапоўніць сказам *«адміністратыўнае затрыманне не можа працягвацца пасля перадачы матэрыялаў аб адміністратыўным правапарушэнні ў суд»*.
6. Трэба асобна вызначыць магчымасць удзелу ў адміністратыўным працэсе прадстаўніка правапарушальніка ў якасці яго абаронцы. Таму тэкст часткі 2 артыкула 4.5 ПВКаAP неабходна выкласці ў наступнай рэдакцыі: «*У якасці абаронцы ў судаводстве па адміністратыўным правапарушэнні могуць прымаць удзел адвакаты і (альбо) прадстаўнікі. Па патрабаванню правапарушальніка ў якасці прадстаўніка да працэсу дапускаеца любы грамадзянін Беларусі*».
7. У мэтах удасканалення практыкі разгляду адміністратыўных спраў неабходна замацаваць абавязковое вядзенне пратакола па адміністратыўных справах. Пратакол павінен весці *сакратар* (артыкул 11.8 праекта ПВКаAP).

Таксама ў мэтах забеспячэння належнай яўкі асоб, што прыцягваюцца да адміністратыўнай адказнасці, у суд альбо ў іншы орган, які разглядае справу аб адміністратыўным правапарушэнні, выклік асобы для разгляду яго справы павінен адбывацца праз позыву, што ўручаему гэтай асобе пад роспіс. Таму з арты-

кула 10.9 праекта ПВКаAP мусіць быць выключаныя нормы пра магчымасць выкліку праз тэлефанаграму альбо іншыя сродкі сувязі.

8. Норма часткі 6 артыкула 19.7 праекта ПВКаAP вызначае, што па рашэнню начальніка спецыяльнай установы, якая займаецца выкананнем адміністратыўнага арышту, адміністратыўна арыштаванаму дазваляеца карыстацца платным тэлефонам. На наш погляд, гэта дае магчымасць дваістага тлумачэння: па-першае, не ўсе адпаведныя ўстановы абсталіваныя платнымі тэлефонамі, па-другое, кіраўнікам гэтых установ даеца неабгрунтаванае права абмежавання свабод грамадзянаў. Таму дадзеную норму артыкула 19.7 ПВКаAP мэтазгодна выкладзі ў адпаведнай рэдакцыі: *«Адміністратыўна арыштаваным дазваляеца карыстацца тэлефонам у парадку, вызначаным начальнікам спецыяльнай установы, што займаеца выкананнем адміністратыўнага арышту».*

Адпаведна, зыходзячы з таго, што нават адміністратыўна арыштаваныя не пазбаўленыя права на тэлефонныя размовы, та-кое права мусіць быць нададзена і асобам, затрыманым у адміністратыўным парадку. Таму частку 2 артыкула 8.4 мэтаз-годна дапоўніць наступным сказам: *«Фізічнай асобе, затрыманай за здзяйсненне адміністратыўнага правапарушэння, дазва-ляеца карыстацца тэлефонам».*

9. Пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні павінен скла-дацца ў поўнай адпаведнасці з патрабаваннямі заканадаўства і ўтрымліваць усе звесткі, вызначаныя ў ПВКаAP. Адпаведна, пратакол, складзены з парушэннямі, не мусіць быць падставай для прыцягнення асобы да адміністратыўнай адказнасці. Таму артыкул 10.2 праекта ПВКаAP трэба дапоўніць наступным сказам: *«Пратакол, складзены з парушэннем патрабаванняў зака-надаўства, альбо складзены неадпаведнай асобай, альбо пра-такол, які не ўтрымлівае неабходных звестак згодна з патра-баваннямі закону, не можа быць падставай для прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці. При разглядзе такіх пратако-лаў орган, што разглядае пратакол, прымае рашэнне пра спы-ненне справы аб адміністратыўным правапарушэнні».* Ар-тыкул 11.3, які прадугледжвае вяртанне такіх пратаколаў у орган,

што складаў пратакол, мусіць быць выключаны з праекта ПВКаAP.

10. Права на абскарджанне — важная гарантывы выканання правоў грамадзянаў, сродак выпраўлення памылак, якія здараюцца пры разглядзе адміністратыўных спраў. Тому частку 3 артыкула 12.12 ПВКаAP трэба выкласці ў наступнай рэдакцыі: *«Са скаргай, што падаюцца ў суд на пастановы аб адміністратыўным правапарушэнні, судовая пошліна не збіраецца»*. Адначасова, з улікам вялікай колькасці выпадкаў, калі справы аб адміністратыўных правапарушэннях разглядаюцца судом, неабходна ўвесці магчымасць *касацыйнага абскарджання судовай пастановы па адміністратыўнай спрабе*.